חלל סוכה תנן חלל מבוי תנן א"ל רב פפא לרבא תניא דמסייע לך מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה יותר מפתחו של היכל ימעט והיכל גופו חללו עשרים איתיביה רב שימי בר רב אשי לרב פפא [א]כיצד [ב]היה עושה מניח קורה משפת עשרים ולמטה אימא ולמעלה והא למטה קתני הא קמ"ל דלמטה כלמעלה מה למעלה חללה עשרים אף למטה חללה עשרה: אמר אביי משמיה דרב נחמן אמת סוכה ואמת מבוי באמה בת חמשה אמת כלאים באמה בת ששה אמת מבוי באמה בת חמשה למאי הלכתא לגובהו ולפירצת מבוי והא איכא משך מבוי בארבע אמות דלקולא כמאן דאמר [ג]בארבעה טפחים ואיבעית אימא [ג]בארבע אמות ורוב אמות קאמר אמת סוכה באמה בת חמשה למאי הלכתא לגובהה ולדופן עקומה והא איכא משך סוכה בארבע אמות דלקולא דתניא [ד]רבי אומר אומר אני כל סוכה שאין בה ד' אמות על ד' אמות פסולה כרבנן דאמרי אפי' אינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו ואיבעית אימא לעולם רבי היא ורוב אמות קאמר אמת כלאים באמה בת ששה למאי הילכתא [ה]לקרחת הכרם ולמחול הכרם דתנן [ה]קרחת הכרם ב"ש אומרים עשרים וארבע אמות וב"ה אומרים שש עשרה אמות ומחול הכרם בית שמאי אומרים שש עשרה אמות ובית הלל אומרים שתים עשרה אמות איזו היא קרחת הכרם [א]כרם שחרב אמצעיתו אין שם שש עשרה אמות לא יביא זרע לשם היו שם שש עשרה אמה נותן לו כדי עבודתו וזורע את המותר ואיזהו מחול הכרם [ב]בין כרם לגדר אין שם שתים עשרה אמה לא יביא זרע לשם היו שם שתים עשרה אמה נותן לו כדי עבודתו וזורע את השאר והא איכא רצופים בארבע אמות דלקולא דתנן [ו]כרם הנטוע על פחות מארבע אמות רבי שמעון אומר אינו כרם וחכמים אומרים כרם [ג]ורואין את האמצעיים כאילו אינם כרבנן דאמרי הוי כרם ואיבע' אימא לעולם ר' שמעון ורוב אמות קאמר ורבא משמיה דר"נ אמר [ד]כל אמות באמה בת ששה אלא הללו [ז]שוחקות והללו עצבות מיתיבי כל אמות שאמרו חכמים באמה בת ששה ובלבד

שלא

חלל סוכה תנן. עשרים אמות שהוזכרו בין במבוי בין בסוכה אחללה קיימי: **משפת כ' ולמטה.** משמע שיהא עובי הקורה בתוך כ': **הא קמ"ל.** דשיעור שנתנו חכמים למטה מי' טפחים אחלל קאי כשיעור שאמרו בכ' למעלה והכי קאמר מתני' מניח את הקורה משפת כ' ולמעלה וכן למטה אם בא לעשותו נמוך מניחה משפת עשרה טפחים ולמעלה דבפחות מעשרה לא הוי מבוי: **אמת מבוי ואמת סוכה.** אמות שהוזכרו במבוי ובסוכה באמות קטנות שיערו ואמות שהוזכרו בכלאים באמות גדולות שיערו ולקמן מפרש הי ניהו. ור"נ מדקאמר הכא קטנות והכא גדולות ש"מ הכא חומרא והכא חומרא דאי לא לחומרא היכי מצי אמר הני גדולות והני קטנות הא לא תנן נהו שיעורא: **למאי הלכתא.** משערים אלו שבמבוי בקטנות דתיהוי חומרא: **לגובהו.** הנך עשרים שהוזכרו ליפסל בגובהו [ט] מכי איכא כ' אמות קטנות פסלי אי מגבה לה טפי: **ולפירצת מבוי.** דקיימא לן בהאי פירקא [ט] פרצת מבוי * ביו"ד אמות פסיל ליה וקאמר רב נחמן דבעשר אמות קטנות מיפסיל: **והא איכא.** אמות שהוזכרו במשך מבוי ד' אמות ואם ארכו פחות מד' אמות פסיל ליה אביי לקמן בפירקין (ד' ה.) דאמר לקמן היה פחות מיו"ד טפחים ובא להשלימו עד כמה חוקק בו במשכו רב יוסף אמר ד' טפחים אביי אמר ד' אמות דמשך מבוי בעינן ד' אמות ובהני אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא דמכשר ליה בד' אמות קטנות: **כמ"ד.** משך מבוי בארבעה טפחים סבירא ליה לרב נחמן ולא הוזכרו אמות בשיעור משכו ופלוגתא דאביי ורב יוסף היא: **רוב אמות.** הנזכרות במבוי קאמר רב נחמן דליהוי קטנות ולא אכל אמות מבוי קאמר: **לגובהה.** שהוזכרו כ' אמות לפוסלה: **ולדופן עקומה.** דתנן (סוכה ד' יז.) בית שנפחת וסיכך ע"ג הפחת נסכך כשר ותקרת העלייה נותרת סביב ומפסקת בין סכך כשר לדפנות אם יש בין סכך כשר לדופן ד' אמות פסולה ולא אמרינן דופן עקומה פחות מד' אמות כשירה דאמרינן חזינן ליה להאי סכך פסול כאילו הוא מן הדפנות שנעקמו למעלן ובאו עד סכך כשר והרי אין כאן הפסק וקא אתא רב נחמן למימר דבאמות קטנות משערינן ליה ומיפסלא בעשרים טפחים והיינו חומרא: **והאיכא ארבע אמות.** הנזכרות במשך סוכה דאי מכשרת ליה בקטנות איכא קולא ורב נחמן כייל ואמר כל אמות סוכה בקטנות ואי אמר רב נחמן כרבי הוי קולא: **ואיבעית אימא.** רב נחמן לעולם כרבי והאי דאמר רב נחמן אמות סוכה בקטנות לאו באמות דמשך סוכה אלא בשאר אמות קאמר: **לקרחת הכרם ולמחול הכרם.** דכי משערת ליה בגדולות חומרא היא: **קרחת הכרם בית שמאי אומרים עשרים וארבע אמות.** אם קרחתה עשרים וארבע אמות מותר לזרוע שם ואם פחות מכ"ד אמות אסור לזרוע שם. ולקמן מפרש מאי קרחת ומאי מחול: **שחרב באמצעיתו.** שהרי יש שם גפנים סביב הקרחה י"ו אמה על י"ו אמה וכן אם הלכה הקרחה על פני כל רוחב הכרם שאין שם גפנים אלא מב' צידי הקרחה בעינן י"ו רוחב הקרחה: ואם לאו לא יביא זרע לשם אפי' באמה האמצעית דד' אמות שבצד הכרם מזה וד' אמות שבצד זה אצל הכרם הוו עבודת הכרם דתנן (כלאים פ"ו מ"א) כמה עבודת הכרם (מלא) ד' אמות כמלא בקר וכליו [י] שהיו בוצרים אותה בשוורים ובעגלות ובעת החרישה חורשים אותה בשוורים הלכך ככרם דמו ואם נשארו ח' אמות ביניהם לבד אותן ד' לכל צד דכי שדית פלגא להכא ופלגא להכא איכא ד' אמות מקום חשוב לכל חד לא בטלי לגבי כרם ומותר לזרען ובציר מח' אמות שדי פלגא להכא ופלגא להכא ליכא ד' אמות מקום חשוב ובטיל לגבי כרם. ולבית שמאי לא חשיב שדה בפחות מח' אמות הלכך כ"ד אמות בעינן ד' לעבודת הכרם מכאן וכנגדן מכאן פשו י"ו שדי ח' להכא וח' להכא איכא שדה ולא בטלי אי נמי סבירא להו לבית שמאי עבודת הכרם ח' אמות: **מחול הכרם בין כרם לגדר.** דהיינו סביב כמו מחולות: **יש שם י"ב אמות.** לבית הלל נותן ד' אמות לעבודת הכרם וזורע השאר: **אין שם י"ב אמה לא יביא זרע לשם.** דד' אמות דלהדי כרם עבודת הכרם וד' אמות דלהדי כותל כיון דלא מיזדרעי משום דוושא דכותל אפקורי מפקר להו אמצעיות אי איכא ד' אמות חשיב ואי לא בטיל לגבי כרם. (א) והכא לא בעינן י"ו אמה שאין האיסור אלא מצד אחד והכי מפרש לה בפרק כל גגות (לקמן ד' צג.). וקא אמר רב נחמן דבאמות גדולות משערינן ולחומרא ולא משתריא בקטנות: **והא איכא רצופין.** גפנים רצופין שסמוכה שורה לשורה יותר ממה שנתנו חכמים שיעור שאם אין בין שורה לשורה ד' אמות אינו כרם הואיל ואין לו כל צרכו להילוך עגלה ומותר לזרוע בכולן לר' שמעון ובהנך אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא דאי איכא ד' אמות קטנות אמרינן אינו כרם עד דאיכא גדולות: **על פחות מד' אמות.** שאין בין שורה לשורה ד' אמות אינו כרם ומותר לזרוע לשם: **ורואין את האמצעיים.** הנטועין בתוך ריוח הראוי להיות בין שורה לשורה: **כרבנן.** סבירא ליה לרב נחמן: **דאמרי כרם.** הלכך לא הוזכרו אמות בכלאים לענין רצופים: **הללו שוחקות.** אמות כלאים מודדין בטפחים גדולים ושל סוכה ומבוי עצבות מצומצמות לחומרא:

שלא

חלל סוכה תנן. והא דלאמר בסוכה (ד' ד.) והולין יורדין לתוך כ' לאו דווקא ואגב דנקט למעלה מכ' נקט נמי בתוך כ' כלומר בתוך הכשר כ': **תניא** דמסייע לך. אע"ג דהיכל באמת בת ששה הכא אמה קאי דלית ליה לקמן דשל מבוי נמי באמת בת ששה ואע"ג דהן עצבות שמא של היכל נמי עצבות היו א"נ אפילו לאביי לסימנא בעלמא נקט לענין אמות אבל מ"מ מייתי כמו שהיכל חללו עשרים באמות דידיה הכי נמי מבוי באמות דידיה: **כמאן** דאמר בארבעה. פי' ומשהו יותר * דאין פתח פחות מד' ואי לא הוי משהו יותר א"כ לא הוי ארכו יותר על רחבו ואינו ניתר בלחי וקורה כדאמרינן לקמן (ד' ה.) ואע"ג דאביי גופיה לית ליה לקמן (שם) למשך מבוי בד' אמות הכא אליבא דרב נחמן קאמר וליה לא סבירא ליה: **והא** איכא רצופין דלקולא בו' כרבנן דאמרי כרם הוי. וא"ת הא איכא הא דתנן במסכת כלאים (פ"ד מ"ד) גדר שנפרצה עד י' אמות הרי הוא כפתח יותר מכאן כנגד הפרצה אסור וי"ל דרוב אמות קאמר: **כרבנן** דאמרי כרם הוי. אף על גב דרבנן מודים דלא הוי כרם היכא דאי נאמר רואין את האמצעיים כאילו אינם לא ישארו שתים נגד שתים ואחת יוצאה זנב אביי לא איירי אלא באמות שהוזכרו בפירוש ולא באמות דמשמע מכלל דבריהן: **כל** אמות שאמרו חכמים באמה בת ששה. לא איירי בהנך דכתיבי כגון אמה יסוד ואמה סובב:

ואלה

עין משפט
נר מצוה

ט א מיי' פ"ז מהלכות כלאים הל' יא סמג לאוין רפ טוש"ע יו"ד סי' רצו סעיף מא:
י ב מיי' שם הלכה יב [יג] טוש"ע שם סעיף מג:
יא ג מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף לג:
יב ד מיי' פ"ז שם הל' יג ופי"ז מהל' שבת הל' לו סמג שם ועשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שמג סעיף א וסי' שנו סעיף א וטוש"ע יו"ד סי' רצו סעיף סח:

מוסף רש"י

ב"ש אומרים עשרים וארבע אמות. צריך שיהא בה להתירה להרחיק ארבע אמות ולזרוע. ואם פחות אסור לזרוע בה אפילו טפח (לקמן צג.). ומחול הכרם. סביב כעין מחולות (שם). אין שם שש עשרה אמות. לפי שיש כרם מכאן ומכאן וצריך להרחיק וליתן ארבע אמות לכרם לכל צד לעבודתו, כמלא בקר וכליו, שהיו חורשין בשורין. ואם נשאר ח' אמות באמצע, שאם באת לחלקו לכאן ולכאן יש ד' אמות לכל חלק, חשיבי ולא בטלי ולא אתי כרם דהאי גיסא ומבטל פלגא, וכרם מהאי גיסא ומבטל פלגא (שם). רבי שמעון אומר אינו כרם. אלא יער, ומותר בכלאים (רשב"ם ב"ב פג.). ורואין את האמצעיים כאילו אינם. שורה בין שתי שורות רואין כאילו אינה יהוו לנו שם אמות בין שורה לשורה (יומא לז:) דכל העומד ליעקר כעקור דמי ומותרת היא גבי כלאים (שם פג.).

רב נסים גאון

אמת המבוי ואמת סוכה בת חמשה. בסדר טהרות במסכת כלים שנינו [בפרק] כל כלי בעלי בתים, ב' אמות היו בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית, שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על שלמשה חצי אצבע, ושלקרן דרומית מזרחית היתה יתירה עליה וחצי אצבע, נמצאת יתירה על שלמשה אצבע, ולמה אמרו אחת גדולה ואחת קטנה, אלא שהאומנין נוטלין בקטנה וחוזרין בגדולה, כדי שלא יבואו לידי מעילה. ר' מאיר אומר כל האמות היו בבינוניות וחוץ ממזבח הזהב, והקרן והסובב והיסוד. ר' יהודה אומר אמת הבנין ו' טפחים ושלכלים ה'. ובתוספתא גרסי בפרק כלי עור, אצבע מארבע אצבעות בטפח, טפח מו' טפחים באמה. זרת האמורה בתורה חצי אמה של ו' טפחים. ואי זו היא אמה בינונית, זו אמה של ו' טפחים א). ר' מאיר אומר כל מידות שאמרו חכמים בכרם כגון חרבן הכרם ומחול הכרם ופוסקי ערים ומותר אפיפיורות, כולן באמה בת ו' טפחים, חוץ ממזבח הזהב והקרן והלסובב והיסוד, שהן באמה בת ה' טפחים, שנאמר אלה מדות המזבח, שהיו למזבח ב' מידות, יכול יהו כולן באמה של ה' טפחים, תלמוד לומר באמות אמה אמה וטופח, באמה שהיא יתירה על של חברתה טפח. ובמסכ' מנחות בפי' שתי הלחם אמרו וכמה אמה בינונית אמר ר' יוחנן ו' טפחים. ובפר' התכלת אמר ר' פפא טפח דאורייתא ו' בקטנה ה' ותולתא בגדולה, ד' בגודל. ובמס' בכורות בפר' כל אלו מומין גרסי תאנא אצבע שאמרו אחת מארבע בטפח שלכל אדם. ונאמרו ב' אמות היו בשושן. לזה נתכוונו לצורת שושן הבירה שהיתה במקדש על שער מזרחית. כדתנן במידות בפר' א' שער המזרחי ועליה שושן הבירה צורה. ובפר' שתי הלחם פירשו טעמא דמילתא דאמר מאי [טעמא אמרין] רב חסדא ור' יצחק בן אבדימי חד אמר כדי שידעו מהיכן באו, וחד אמר כדי שתהא אימת מלכות עליהם. ומכל הראיות שהזכרנו תבין שעור הטפח ושיעור האמה הגדולה והבינונית והקטנה, ותבין מה שפירשו בפסוק שהביאו ראיה

מסורת הש"ס

א) [תוספתא לפ"א], ב) [צ"ל היא], ג) [לקמן ה.], ד) סוכה ג., ה) לקמן לג. כלאים פ"ד מ"א, ו) כלאים פ"ה מ"ב ב"ב לו: פג. קב:, ז) [פי' האלכסנות שחוקות מרווחות כדרך השוחק שפוסק שפתיו והעצב מדביקן ערוך ערך שחק], ח) [ור' רש"ם], ט) [לעיל ב.], י) בס"א: וכליו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אין שם י"ב אמה וכו' בטיל לגבי כרם (והכא לא). תא"מ ונ"ב ס"א והא דלא:

גליון הש"ס

גמ' לקרחת הכרם. ק"ל אמאי לא נקט ולעבודת הכרם שהוא כד"א: רש"י ד"ה ולפירצת מבוי כו' בי' אמות אבל להו וכו' דבי' אמות קטנות. ליתא קולא הוא דהא בי' אמות לא הוי פרצה רק ביתר מעשר: תוס' ד"ה כמאן וכו'. דאין פתח פחות מד'. לקמן י"ב ע"א:

רבינו חננאל

חלל סוכה וחלל מבוי תנן. תניא כרבא מבוי שגבוה מכ' אמה יותר מפתחו של היכל ימעט, והא היכל חלליה עשרין הוא. ומותבינן עליה מיהא דתניא כיצד ממעטו מניח קורה משפת כ' ולמטה, ודחינן אימא מניח הקורה למעלה מכ'. ואקשינן והא למטה קתני בהדיא, ומשני קמ"ל דלמטה כלמעלה. מה למעלה למעלה מכ' דנשאר חלל יתר מכ' אמה, כך למטה למטה מעשרה טפחים שלא נשאר חלל שם י' טפחים פסולה. אמר אביי משמיה דרב נחמן אמת סוכה ואמת מבוי בת חמשה טפחים. אמת כלאים בת ששה. אמת מבוי למאי הילכתא, לגובהה כ' אמה ולפירצת המבוי שהיא עד עשר אמות. דגבהה דמבוי באמה בת חמשה טפחים. כ' אמה הן ק' טפחים, ואם הן ק' (אמה) [טפחים] פסולה, ואילו היתה אמה בת ששה אינה פסולה עד ק"כ טפחים הנה לחומרא. וכן בפירצה כדבעינן למימר לקמן אם נשתייר בו פסל ארבעה מחיר פירצה עד עשר. פי' אם הפירצה עד חמישים טפחים שהן י' אמות פסל מחיצה, ואם היא יתר מזה אפילו טפח אחד [אין] פסל זה מחיצה הנה גם זה לחומרא. ואקשינן והא איכא משכא. פי' משכא רוחב כדבעינן למימר לקמן, משך החקיקה במבוי שהוא פחות מי' טפחים גובהו, וחקק בו והשלימו לי' טפחים רוחב, זה שחקק בכמה, אביי אמר בד' אמות. הנה הוכשר כל המבוי בחקיקת כ' טפחים, ואילו היה באמה בת ו' טפחים אינו כשר עד שיהיו בחקיקתו כ"ד טפחים, שהן ד' אמות בת ו' טפחים. וכיון שהכשרת במבוי בכ' טפחים נמצא זה קולא. ופרקינן רב נחמן דאמר כרב יוסף, דסבר משך חקיקתו בד' טפחים ואין שם מידת אמה. איבעית אימא לעולם כאביי, ומאי אמות רוב אמות של מבוי באמה [בת ד' טפחים], בת ו' טפחים אמה כלאים למאי הילכתא לקרחת הכרם, ולמחול הכרם. דתנן בכלאים תחילת פרק רביעי בכרם שחרב באמצעו צריך להיות המקום החרב שאין בו גפנים י"ו אמה, באמה בת ו' טפחים, שהן צ"ו טפחים, אם הוא פחות מזה השיעור אסור לזרוע באותו המקום שחרב. שאע"פ שאין בו גפנים מכלל הכרם הוא חשוב, ולא תזרע כרמך כלאים קריעא ביה. וכן במחול הכרם [אם] אין בין הגדר לכרם מקום מופנה מן הגפנים י"ב אמה באמה בת ו' טפחים, אסור לזרוע באותו מקום הנה זה כולו לחומרא. הא איכא רצופין. פי' עיקרי גפנים קרובין זה לזה דהוא לקולא, דתנן בכלאים פ"ה כרם הנטוע על פחות מד' אמות. פי' אם אין בין גפן לגפן ד' אמות שהן כ"ד טפחים אלא פחות מזה השיעור, [אינן

א) שם בתוספתא הגי' אמה של ה' טפחים אבל פשוט דצ"ל שם של ו' כמו שגרס רבינו וכ"ה במנחות ד' נח.